

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

СЕКЦІЯ 21. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

<i>Цільмак Олена Миколаївна, Бакурідзе Ніна Григорівна</i> ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ УМІННЯ, ЯКІ ДЕТЕРМІНУЮТЬ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА	819
<i>Гурін Руслан Сергійович</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ» МАГІСТРАНТАМ-ПСИХОЛОГАМ	821
<i>Джежик Ольга Володимирівна, Цільмак Олена Миколаївна</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	823
<i>Корнута Людмила Михайлівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМАНД НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ	826
<i>Рєпнова Тетяна Петрівна, Кнутова Маргарита Володимирівна</i> ЕМПАТІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	827
<i>Самара Ольга Євгенівна</i> ПСИХОЛОГІЧНА ГІГІЄНА: ВПЛИВ ЗМІ І ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛІВ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ	829
<i>Тат'янчиків Андрій Олександрович, Лісовенко Анна Федорівна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ЕПОХУ КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЇ	831
<i>Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Папінян Вікторія Валентинівна</i> ПРОЯВ ГОРЮВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ЕМОЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ВТРАТИ	833
<i>Трет'якова Тетяна Миколаївна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	835

СЕКЦІЯ 22. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ, ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ

<i>Кібік Ольга Миколаївна</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	837
<i>Слободянюк Ольга Василівна</i> ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ВІЙНА ТА ВІДБУДОВА	838
<i>Корнілова Олеся Володимирівна</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	841
<i>Котлубай Вячеслав Олексійович</i> УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	842
<i>Примаченко Іван Федорович</i> ЗМІНА ПРІОРИТЕТІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	845
<i>Редіна Євгенія Валентинівна</i> НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ	847
<i>Ободовський Юрій Васильович</i> ЩОДО ПОНЯТЬ УМОВНОСТІ ТА БЕЗУМОВНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА	849
<i>Калмикова Наталя Юріївна</i> <i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i> НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ	851

СЕКЦІЯ 23. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

<i>Логінова Наталія Іванівна, Толокнов Анатолій Арнольдович</i> ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ У PYTHON	854
<i>Гура Володимир Ігорович</i> ВИКОРИСТАННЯ БЕЗДРОТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У «РОЗШИРЕНІЙ РЕАЛЬНОСТІ»	856
<i>Задерейко Олександр Владиславович</i> <i>Грезіна Олена Миколаївна</i> ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ СКЛАДНИХ СИСТЕМ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	859

2. Курс, ціни та економіка: що чекає українців у 2024 році. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/3/708327/>

3. Шніцер М. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес: велике дослідження. *Forbes*. 15 грудня 2022. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>

4. Економіка звикає до воєнного часу. Заступник голови НБУ Сергій Ніколайчук про падіння ВВП, допомогу партнерів та український «план Маршалла». *Forbes*. 18 березня 2022. URL: <https://forbes.ua/inside/ekonomika-zvikaє-do-voennogo-chasu-zastupnik-golovi-nbu-sergiy-nikolaychuk-pro-padinnya-vvp-dopomogu-partneriv-ta-ukrainskiy-plan-marshalla-18032022-4800>

Ключові слова: зміна, пріоритети, інструменти, соціально-економічний розвиток, війна.

Keywords: change, priorities, instruments, socio-economic development, war.

Редіна Євгенія Валентинівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри національної економіки, кандидат економічних наук, доцент

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ

Українське бізнес-середовище, яке завжди вирізнялося своєю динамікою та різноманітністю, зіткнулося з безпрецедентними викликами внаслідок війни. Від аграрних підприємств до передових технологічних стартапів, кожен сектор вимушений був шукати шляхи адаптації до нових умов. Важливість дослідження стратегій «виживання» бізнесу під час війни та їх вплив на післявоєнну відбудову не може бути недооцінена. Війна, спровокована повномасштабним вторгненням, вимагала від українських підприємців прийняття непростих рішень, які варіювалися від продовження діяльності до її призупинення. Багато підприємств змушені були переглянути свої бізнес-моделі, з 37% компаній, що пройшли галузеву трансформацію, та 16%, які змінили свій напрямок діяльності [1]. Економічна нестабільність, зниження попиту та санкції призвели до скорочення виробництва та збільшення безробіття, ставлячи під загрозу економічне благополуччя країни. У цьому контексті, здатність бізнесу до швидкої адаптації та інновацій стає вирішальною для забезпечення його виживання та подальшого розвитку в післявоєнний період.

Геополітична нестабільність та невизначеність, що охопила світ у результаті війни, створює значні перешкоди для розробки довгострокових стратегій бізнесом. Військові конфлікти призводять до непередбачуваних коливань валютних курсів, змін у цінах на енергоресурси та сировину, що, у свою чергу, збільшує ризики для інвесторів і ускладнює прогнозування економічних трендів. Нестабільність може спричинити перебої у ланцюжках постачання, зниження ефективності праці та втрату важливих активів, що підриває здатність компаній до планування та адаптації. У таких умовах, підприємства повинні шукати альтернативні шляхи для забезпечення своєї стійкості, такі як географічне розширення, диверсифікація продуктів та послуг, а також розвиток гнучких оперативних моделей, які дозволяють швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі. Важливим є також зосередження на внутрішніх ресурсах, таких як розвиток людського капіталу та інвестиції в інновації, що можуть допомогти компаніям не тільки вижити в кризові часи, але й покласти основу для майбутнього росту.

В умовах війни, український бізнес зіткнувся з серйозними викликами, які глибоко впливають на всі аспекти бізнес-середовища. Значне зниження попиту та втрата традиційних ринків збуту вразили 77% підприємств, що змусило їх шукати нові можливості та адаптуватися до змінених умов. Збільшення витрат на виробництво та логістику через обмеженість ресурсів та зростання цін на енергію та сировину відчули 70% підприємств, що підкреслює необхід-

ність оптимізації процесів та пошуку ефективніших рішень. Зниження продуктивності праці через нестабільність та перерви в постачанні відчули 68% підприємств, що вимагає від них гнучкості та здатності швидко реагувати на зміни [2].

Невизначеність та ризик війни ускладнюють можливість розробки довгострокових стратегій та планування, що ставить під загрозу довгострокове виживання та розвиток бізнесу. Відсутність можливості підвищення оплати праці через економічні труднощі ставить під загрозу здатність підприємств залучати та утримувати кваліфікованих працівників, що є критично важливим для будь-якого бізнесу. Загалом, ці фактори вимагають від українських підприємств глибокого переосмислення своїх стратегій та підходів до ведення бізнесу, а також активного пошуку нових шляхів для адаптації та розвитку в непростих умовах.

Актуальним стало питання фізичної небезпеки, що змусило підприємців переїжджати з небезпечних територій та вивозити команду та близьких. Відповідно багато підприємств зачинилися або змінили розміщення на більш безпечне [3].

Незважаючи на війну, українські підприємці продовжують працювати, платити податки та надавати ресурси для підтримки оборони країни. Це важливий час для України, і бізнес-спільнота робить неймовірні зусилля, щоб відновити економіку та підтримати країну. Українські підприємці шляхом реорганізації та адаптації до нових умов тим самим роблять важливий крок для збереження робочих місць та підтримки економіки країни.

У контексті сучасних викликів, з якими стикається український бізнес, особливо важливим є пошук ефективних стратегічних рішень, які допоможуть не тільки впоратися з наслідками війни, але й забезпечити довгострокову стійкість. Диверсифікація ринків є одним із ключових напрямів, який дозволяє компаніям зменшити залежність від локального ринку та розширити свою присутність, залучаючи іноземних клієнтів та виходячи на нові ринки. Оптимізація витрат також відіграє важливу роль, оскільки аналіз та зниження витрат можуть бути досягнуті через ефективнішу логістику, зменшення енергоспоживання та вибір надійних постачальників. Резервування фінансових ресурсів дозволяє компаніям бути готовими до непередбачуваних ситуацій, забезпечуючи фінансову подушку для покриття непередбачених витрат або втрати доходів. Співпраця з іншими підприємствами та галузевими об'єднаннями відкриває можливості для спільного вирішення проблем, обміну досвідом та ресурсами, що може значно підвищити ефективність та інноваційність. Нарешті, підтримка співробітників є критичною, адже їх благополуччя та мотивація безпосередньо впливають на продуктивність та успіх бізнесу. Всі ці заходи разом формують комплексний підхід до стратегічного управління, який допоможе українському бізнесу адаптуватися до змінних умов та забезпечити стабільне майбутнє.

У відповідь на виклики, які постали перед українським бізнесом у зв'язку з війною та загальною нестабільністю, важливо розробити комплексну стратегію, яка допоможе не тільки вижити, але й процвітати в нових умовах. Впровадження новітніх технологій та інноваційних підходів може стати ключем до підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку, дозволяючи підприємствам оптимізувати виробництво, знизити витрати та пропонувати унікальні товари та послуги. Розширення експортних можливостей відкриває двері до нових ринків та джерел доходу, що є важливим для економічного зростання країни. Підтримка малих та середніх підприємств, які є основою економіки, може сприяти створенню нових робочих місць та збільшенню виробничих потужностей, що в свою чергу підсилює внутрішній ринок. Інвестиції в освіту та навчання є критично важливими для формування кваліфікованої робочої сили, здатної адаптуватися до швидко змінюваних умов. Співпраця з урядом та використання державних програм може надати підприємствам необхідну підтримку та ресурси для подолання труднощів та забезпечення стійкості в довгостроковій перспективі. Таким чином, цілеспрямовані дії на всіх рівнях – від використання інновацій до співпраці з державними органами – можуть стати фундаментом для відновлення та розвитку українського бізнесу в післявоєнний час.

Український бізнес, стикаючись з викликами воєнного часу та економічної нестабільності, має перед собою завдання не лише вижити, але й знайти шляхи для розвитку та процвітання. Впровадження інновацій, розширення на нові ринки, оптимізація витрат, підтримка малих та середніх підприємств, інвестиції в освіту та співпраця з державними органами – все це становить фундамент для стійкого зростання та відновлення. Забезпечення внутрішньої стабільності та адаптація до зовнішніх умов дозволять українському бізнесу не тільки вистояти в непрості часи, але й відіграти ключову роль у відбудові національної економіки, відкриваючи нові перспективи для майбутнього.

Список використаних джерел

1. Загальна сума прямих збитків інфраструктури вже перевищує \$105.5 млрд. *Kyiv School of Economics*. 27 May 2022. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-infrastrukturi-vzhe-perevishhuye-105-5-mlrd/>
2. Головна задача – вистояти. Що турбує бізнес під час війни. URL: <https://eba.com.ua/golovna-zadacha-vystoyaty-shho-turbuye-biznes-v-ukrayini-pid-chas-vijny/>
3. Стояненко І. В., Урсатій А. Е. Війна в Україні: наслідки для національної економіки та світу. *Advancing in research, practice and education* : матеріали конф., м. Флоренція, 11–13 трав. 2022 р. Флоренція, 2022. С. 171–180.

Ключові слова: бізнес, економічні ризики, невизначеність, національна економіка, відбудова.

Keywords: business, economic risks, insignificance, national economics, recovery.

Ободовський Юрій Васильович

Одеська державна академія будівництва та архітектури,
доцент кафедри економіки та підприємництва, доктор філософії з економіки

ЩОДО ПОНЯТЬ УМОВНОСТІ ТА БЕЗУМОВНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

Наявність умов є невід’ємною рисою, притаманною власне існуванню будь-якого суспільства. Це проявляється як у повсякденному житті, так і в економіці, оскільки завжди є місце певним обставинам, певним особливостям, які обмежують ту або іншу діяльність, обмежують певну складову життя людини. Так, за свою роботу працівник отримує заробітну плату, за проданий товар підприємство отримує дохід. У даному випадку умовою отримання доходу працівником виступає праця, а саме кількість виробленої продукції, наданих послуг або ж відпрацьований час. Це ж є актуальним і щодо підприємства – дохід отримується у випадку виключно реалізації товарів або послуг. Виконання певних умов є базисом, на якому побудовано в цілому економічне життя сучасного суспільства. Однак, тим не менше, в економіці присутні й ті сфери, щодо яких виконання умов не є обов’язковим фактором для певної поведінки.

Зокрема це можна сказати про податкову систему. Відносно оподаткування обмеженнями виступають об’єкт та власне база оподаткування. В Податковому кодексі України чітко відзначено, що об’єктом оподаткування виступає майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об’єкти (пункт 22.1 статті 22 Податкового кодексу України). Водночас базою оподаткування виступає фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об’єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов’язання (пункт 23.1 статті 23 Податкового кодексу України). Тобто саме наяв-